

DET FLYVENDE TÆPPE : 12 : 2009

MERE FLEKSIBELT DANSKUNDERVISNINGSTILBUD TIL UDENLANDSKE ARBEJDSSTAGERE

Af Jette Lou, Danskuddannelsesenheden, Integrationsministeriet.

Udenlandske arbejdstagere i Danmark skal have tilbud om et nyt fleksibelt danskundervisningstilbud "Intro-dansk". Det anbefaler en arbejdsgruppe om danskuddannelse for voksne udlændinge, som regeringen har nedsat. Arbejdsgruppens rapport, som netop er offentliggjort, indeholder en række anbefalinger vedrørende danskuddannelse til voksne udlændinge.

En del af de udlændinge, der kommer til Danmark som arbejdstagere, bliver her kun i en kortere periode og har derfor sjældent behov for et helt treårigt danskuddannelsesforløb. Tilbuddet om "Intro-dansk" er derfor tænkt som et supplement til de tre eksisterende danskuddannelser. Intro-dansk er et begynderkursus møntet på beskæftigede udlændinge, og kurset kan tilrettelægges specifikt arbejdsmarkedsrettet. Undervisningen på kurset skal sikre, at udenlandske arbejdstagere får en hurtig indføring i de mest basale danskundskaber og kan tilrettelægges, så undervisningen passer til det arbejdsfællesskab, som arbejdstageren indgår i samt til virksomhedernes behov. "Intro-dansk" indeholder ingen prøver.

Rapporten indeholder en række andre anbefalinger som skal forbedre danskuddannelse til udlændinge og bidrage til en forenkling af administrationen.

Integrationsministeren vil fremsætte lovforslag om ændring af danskuddannelsesloven i efteråret 2009.

Arbejdsgruppens sammensætning

Følgende myndigheder og organisationer har været repræsenteret i arbejdsgruppen: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, der varetog formandskab og sekretariat, Finansministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Undervisningsministeriet, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og udvikling (CIRIUS), KL, Foreningen af ledere ved danskuddannelser og Uddannelsesforbundet.

(forsætter side 6)

INDHOLD

NYT FRA UNDERVISNINGSMINISTERIET

ALMEN VOKSENUDDANNELSE (AVU) OG HØJERE FORBEREDELSESEKSAMEN (HF)

- side 03 Nye muligheder for tosprogede i almen voksenuddannelse (avu)
Af Ulla Næsgaard, Gymnasieafdelingen
- side 04 Forsøg med dansk som andetsprog på hf
Af Annette Damkjær, Gymnasieafdelingen

side 04 ARBEJDSMARKEDSUDDANNELSER (AMU)

Kursus i undervisning af tosprogede sammen med deltagere med dansk som modersmål
Af Annette Ramsøe, Kontor for livslang læring

GRUNDSKOLE OG FOLKEOPLYSNING

- side 05 Dansk som andetsprog – gode eksempler fra frie grundskoler
Af Beata Engels Andersson, Kontor for folkeskolens mål, fag og evaluering

NYT FRA INTEGRATIONSMINISTERIET

DANSKUDDANNELSER

- side 06 Mere fleksibelt danskundervisningstilbud til udenlandske arbejdstagere
Af Jette Lou, Danskuddannelsesenheden
- side 08 Nye informationsmøder i censorcirklerne - kvalitetssikring af prøveafvikling og bedømmelse
Af Gitte Østergaard Nielsen, Danskuddannelsesenheden
- side 09 Nyt fra ALTE – nu individuelt medlemskab
- side 10 Ordblinde med dansk som andetsprog
Af Anna Steenberg Gellert, Center for Læseforskning

side 12 OPSLAGSTAVLEN

Udgives af Integrationsministeriet og Undervisningsministeriet.

Nyhedsbrevet bringer informationer fra følgende uddannelses- og skoleområder:

Undervisningsministeriet: Grundskole og folkeoplysning, Erhvervsfaglige uddannelser, Forberedende voksenundervisning (FVU), Arbejdsmarkedsuddannelser (AMU), Almen voksenuddannelse (avu)/højere forberedelseksamen (hf), Gymnasiet (Det almene gymnasium), handelsgymnasium (HHX), teknisk gymnasium (HTX), Korte og mellemlange videregående uddannelser samt øvrige tilbud, herunder vejledning.

Integrationsministeriet: Danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl.

Det flyvende tæppe udsendes elektronisk fire gange årligt. Dette nummer er udsendt juni 2009.

Tilmelding til nyhedsbrevet:

Du kan tilmelde dig "Det Flyvende Tæppe" via Undervisningsministeriets hjemmeside på adressen: <http://www.uvm.dk/aktuelt/abonner.aspx>. Nyhedsbrevet kan læses på adressen: <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Uddannelse%20og%20undervisning%20for%20voksne/Erhvervsrettet%20voksen-%20og%20efteruddannelse/Arbejdsmarkedsuddannelser/Tosprogede.aspx>, eller søg Det flyvende tæppe på: www.uvm.dk.

Det Flyvende Tæppe offentliggøres på www.nyidanmark.dk. Bidrag til det Det flyvende tæppe skal være korrekturlæste og korte, dvs. max 1-2 A4 sider. Redaktionen vil gerne have kommentarer eller forslag til artikler.

Redaktion og kontaktpersoner i Integrationsministeriet:

Peter Villads Vedel (ansvarshavende), e-post: pvv@inm.dk eller Lone Fensmark Andersen, e-post: lfa@inm.dk.

Kontaktperson i Undervisningsministeriet:

Annette Ramsøe, e-post: annette.ramsoe@uvm.dk

Layout: Tingkov Design

Deadline for næste numre: 7.09.2009, 13.11.2009 og 20.02.2010

NYE MULIGHEDER FOR TOSPROGEDE I ALMEN VOKSENUDDANNELSE (AVU)

Af Ulla Næsgaard, Gymnasieafdelingen

Den 1. august 2009 træder en reform af almen voksenuddannelse i kraft.

Almen voksenuddannelse er et tilbud til unge voksne og til erfarne, som ønsker at forbedre deres almene kundskaber. Undervisningen tilrettelægges som enkeltfagsundervisning, og det er muligt at tage et eller flere fag ad gangen.

Avu-reformen er et led i regeringens indsats for at sikre, at mindst 95 pct. af en ungdomsårgang afslutter en ungdomsuddannelse. Med reformen sker der en øget målretning af uddannelsen mod de unge voksne, der har forladt folkeskolen med et resultat, der ikke eller kun delvist gør dem i stand til at gennemføre videre uddannelse. Samtidigt giver reformen de modne voksne bedre mulighed for at styrke deres grundlæggende faglige forudsætninger med henblik på uddannelse, jobskifte mv.

Reformen indeholder en række nyskabelser:

- Flere fag på basisniveau, samt fag på niveauerne G, F, E og D
- Løbende evaluering af undervisningen og kursistens progression
- Prøver efter niveauerne G og D
- Almen forberedelseksamen, som kan give adgang til hf-uddannelsen
- Supplerende, differentieret undervisning

Fag og niveauer

Fagrækken er justeret med blandt andet flere fag på basisniveau, som niveaumæssigt ligger under folkeskolens 9. klasse, samt fag på niveauerne G, F, E og D. Niveau G svarer til 9. klasse og niveau E til 10. klasse. Det afsluttende højeste niveau D giver god faglig sammenhæng til hf-uddannelsen.

Faget dansk som andetsprog er udbygget, så det føres igennem fra basisniveau til niveau D. For tosprogede uden tilstrækkelige danskkundskaber er dansk som andetsprog hermed et reelt alternativ til dansk.

Avu omfatter som hidtil en række almene undervisningsfag. Uddannelsesinstitutionerne udbyder hvert skoleår kernefagene dansk, dansk som andetsprog, engelsk, fransk eller tysk, historie, matematik, naturvidenskab og samfundsfag. Derudover kan institutionerne udbyde tilbudsfagene billedkunst, formidling, grundlæggende it, idræt, latin, livsanskuelse, psykologi, samt samarbejde og kommunikation

Evaluering, prøver og almen forberedelseksamen

Der sker en løbende **evaluering** såvel af undervisningen som af den enkelte kursists progression, og institutionerne vil som noget nyt skulle udarbejde regler om kursisternes aktive deltagelse.

Kursisterne kan aflægge **prøver** efter niveau G og D, og der bliver lagt vægt på, at aflæggelse af prøve skal ses som en naturlig afslutning på et undervisningsforløb. Niveauerne basis, F og E afsluttes med anden form for faglig evaluering.

Som noget nyt kan kursisterne erhverve en **almen forberedelseksamen**. Den almene forberedelseksamen kan give kursisten retskrav på optagelse på 2-årigt hf.

En almen forberedelseksamen, der giver krav på optagelse på det 2-årige hf, skal være sammensat, så den omfatter prøverne i følgende 5 fag: dansk eller dansk som andetsprog, engelsk, matematik (alle på niveau D) samt desuden naturvidenskab og et af fagene historie, samfundsfag, tysk eller fransk (på niveau G eller højere).

De enkelte prøver i fagene skal være bestået, dvs. mindst karakteren 02 efter 7-trins-skalaen i hver af de prøver, der indgår i almen forberedelseksamen.

Supplerende, differentieret undervisning

Supplerende, differentieret undervisning kan give kursisten mulighed for særlig faglig fordybelse eller mulighed for en grundigere gennemgang af vanskelige faglige emner mv. Tilbuddet gives i tilknytning til det enkelte fag, men ud over det enkelte fags uddannelsesetid. Deltagelse er frivillig og vederlagsfri for kursisten.

Yderligere oplysninger

Der er deltagerbetaling. Tilmelding og optagelse sker for hvert fag og hvert niveau. Almen voksenuddannelse findes på voksenuddannelsescentre og enkelte andre institutioner. [Se en oversigt over landets VUC'er.](#)

Informationsfolder

Undervisningsministeriet har udsendt en informationsfolder, der informerer om hovedpunkterne i den nye avu-reform, fag, niveauer og timetal. Folderen kan hentes i elektronisk udgave på Undervisningsministeriets hjemmeside: www.uvm.dk under Uddannelse/Almen voksenuddannelse.

FORSØG MED DANSK SOM ANDETSPROG PÅ HF

Af Annette Damkjær, Gymnasieafdelingen

Da der har vist sig et stort behov for dansk som andetsprog også på hf, har Undervisningsministeriet været med til at sætte et forsøgs- og udviklingsarbejde i gang med dansk som andetsprog på hf fra august 2008 til august 2012.

Undervisere fra to institutioner (VUC Århus og Hf-Centret Efterslægten) gik i efteråret 2008 i gang med at skrive en forsøgslæreplan for dansk som andetsprog på A-niveau. Forsøgslæreplanen var klar til brug, således at de første hold kunne starte i januar 2009 – et enkeltfagshold på hver institution.

Da interessen og behovet for dansk som andetsprog på hf er stor, har yderligere to skoler (VUC Fyn og VUC Nordjylland) fået mulighed for at deltage i forsøget, således at de fire største byer i Danmark er med. Desuden udvides forsøget til også at omfatte hold på 2-årig hf.

Ligesom dansk som andetsprog på almen voksenuddannelse henvender dansk som andetsprog på hf sig til kursister med andet modersmål end dansk. Dansk som andetsprog på hf er et fag på A-niveau, der kan erstatte det almindelige A-niveau i dansk.

KURSUS: UNDERVISNING AF TOSPROGEDE SAMMEN MED DELTAGERE MED DANSK SOM MODERSMÅL

Af Annette Ramsøe, Kontor for livslang læring

Kurset er målrettet faglærere på AMU. Det har fokus på de problemstillinger faglæreren og kursisten står over for, når en eller flere tosprogede kursister på holdet har svært ved at følge med fagligt på grund af sproget.

Det overordnede formål med kursusforløbet er at søge løsninger på konkrete problemstillinger fra faglærernes daglige undervisning. Der vil på kurset blive arbejdet med de sproglige barrierer for fagligt udbytte hos kursisterne – her ikke mindst de barrierer, det store uddannelsesfaglige grænsesprog skaber. Der vil også være fokus på den pædagogiske dimension, især hvordan den værkstedsbaserede undervisning kan fungere som en ideel løftestang til såvel kursistens faglige som fagsproglige læring.

Et andet spor på kurset er det kulturelle, hvor omdrejningspunktet vil være den interkulturelle kommunikation, arbejdspladskulturer og samarbejdsformer.

Kurset varer 5 dage og afholdes d. 31. august – 1. september, d. 1.- 2. oktober og d. 16. november 2009 på Tietgen Competence Center i Odense. Kursusledere er: Lektor, phd. Karen Lund og sproglærer cand. mag. Ellen Bertelsen.

Kursusprogram kan ses på www.uvm.dk under Erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse/Arbejdsmarkedsuddannelser for faglærte og ufaglærte/tosprogede eller på dette link: <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Uddannelse%20og%20undervisning%20for%20voksne/Om%20uddannelse%20og%20undervisning%20for%20voksne/Nyheder/Voksne/Udd/Voksne/2009/Marts/090318%20Kursus%20om%20undervisning%20af%20flygtninge%20og%20indvandre-re%20paa%20ordinaere%20AMU-kurser.aspx>

DANSK SOM ANDETSPROG – GODE EKSEMPLER FRA FRIE GRUNDSKOLER

Af Beata Engels Andersson, Kontor for folkeskolens mål, fag og evaluering

Undervisningsministeriets nye publikation Dansk som andetsprog - gode eksempler fra fem frie grundskoler, samler erfaringerne fra fem frie grundskolers arbejde med at øge fokus på dansk som andetsprog i skolernes undervisning.

Der er i de fire projekter sat fokus på blandt andet matematik og læsning, afdækning af elevers behov for dansk som andetsprog, supplerende undervisning i faget med fokus på indholdslæsning, det kollegiale samarbejde, styrkelse af de formelle lærerkompetencer og endelig skole-hjem-samarbejdet.

Materialet bidrager med inspiration til såvel frie grundskoler som folkeskoler.

Publikationen foreligger som webpublikation og kan findes på Undervisningsministeriets hjemmeside.

Link til publikationen <http://pub.uvm.dk/2009/andetsprog/index.html>

Dansk som andetsprog
– gode eksempler fra fem
frie grundskoler

MERE FLEKSIBELT DANSKUNDERVISNINGSTILBUD TIL UDENLANDSKE ARBEJDSSTAGERE

fortsat fra forsiden

Anbefalingerne

Anbefaling 1

Det anbefales at indføre en ordning, hvorefter alle udenlandske arbejdstagere har adgang til danskuddannelse, når de har lovligt ophold i Danmark eller har fået udstedt et kildeskattkort, således at begyndelsestidspunktet for danskuddannelse fremrykkes.

Anbefaling 2

Det anbefales, at udbydere af danskuddannelse som supplement til de tre danskuddannelser skal tilbyde et nyt danskundervisningstilbud "Intro-dansk", der er særligt målrettet de danskundervisningsbehov, som arbejdstagere har.

Anbefaling 3

Det anbefales at indføre en klippekortsordning for uopair personer, således at de får ret til at følge enten 1-2 moduler på en af de tre danskuddannelser eller Intro-Dansk.

Anbefaling 4

Det anbefales, at udvekslingslever over 18 år ikke længere har ret til danskundervisning i henhold til danskuddannelsesloven, og at kommunen ikke længere kan henvise udvekslingslever under 18 år til danskuddannelse.

Anbefaling 5

Det anbefales at ændre den treårige uddannelsesret til en klippekortsmodel, der skal benyttes inden for fem år. Ændringerne tager alene sigte på at give et mere fleksibelt tilbud til personer i beskæftigelse eller personer med særlige indlæringsproblemer. Sigtet med det treårige introduktionsprogram - at sikre hurtigst mulig selvforsørgelse og gennemførelse af danskuddannelse - fastholdes.

Anbefaling 6

Landsforbundet af Voksen- og Ungdomsundervisere anbefaler, at den gruppe af Danskuddannelse 1-kursister, der har mulighed for at nå til Prøve i Dansk 2, skal have muligheden ved at få et tilbud om undervisning i længere tid end tre år.

Anbefaling 7

Landsforbundet af Voksen- og Ungdomsundervisere anbefaler, at udlændinge, der er i beskæftigelse, eller studerende, som har opbrugt deres uddannelsesret, får tilbudt et genopfriskningskursus.

Anbefaling 8

De vejledende modultakster på de årlige finanslove afskaffes, således at kommune og udbyder frit kan aftale modultaksternes størrelse.

Anbefaling 9

Det anbefales, at de aftalte modultakster opdeles i to lige store takster - en modultakst og en resultatatakst - således at afregningen i højere grad kan tage højde for, at nogle kursister stopper før modultest.

MERE FLEKSIBELT DANSKUNDERVISNINGSTILBUD TIL UDENLANDSKE ARBEJDSTAGERE

fortsat fra forsiden

Anbefaling 10

Det anbefales, at en udbyder fremover kun kan tilbyde den ordinære danskuddannelse i en kommune efter aftale med den kommune, hvor undervisningen foregår. Det skal dog undersøges, hvordan det sikres, at undervisning på virksomheder, der er placeret uden for aftalekommunen, fortsat kan finde sted.

Anbefaling 11

Det anbefales, at pligten til at tilbyde særlig tilrettelagt undervisning i kultur- og samfundsforhold opretholdes, således at emnerne gennemgås på de tidlige moduler, men dog således, at underviseren konkret vurderer, hvilke dele af emnerne der er aktuelle for den pågældende kursistgruppe.

Anbefaling 12

Det anbefales, at Integrationsministeriet gennemgår og vurderer de obligatoriske emners relevans og aktualitet.

Anbefaling 13

Det anbefales, at Integrationsministeriet kortlægger, hvilke eksisterende materialer på andre sprog der kunne være relevante at bruge i undervisningen – herunder filmmateriale, der er versioneret til andre sprog.

Anbefaling 14

Det anbefales, at vejledningsindsatsen for sprogcentrenes kursister forbliver i jobcentrets regi.

Anbefaling 15

Det anbefales, at gebyrbetalingen forenkles og gøres ensartet i alle kommuner. En forenkling af gebyrbetalingen skal vurderes i forhold til gebyrpolitikken.

Anbefaling 16

Det anbefales, at de individuelle læringsplaner afskaffes som obligatoriske for så vidt angår kursister med et normalt progressionsmønster. Den enkelte lærer kan dog benytte de individuelle læringsplaner, hvor det findes hensigtsmæssigt. For øvrige kursister, der har særlige vanskeligheder med danskindlæringen og langsom progression, er læreren forpligtet til at udarbejde en individuel læringsplan.

Anbefaling 17

Det anbefales, at tilsynsforpligtelsen fortsat bør varetages af kommunerne, og at reglerne i danskuddannelsesloven og uddannelsesbekendtgørelsen klart bør præcisere kommunernes forpligtelse. Herudover vil Integrationsministeriet undersøge mulighederne for at styrke sit overordnede tilsyn med området.

Anbefaling 18

Det anbefales, at kommunerne hvert tredje år skal udarbejde en kort redegørelse til Integrationsministeriet om, hvorledes tilsynsopgaven har været varetaget i perioden.

Rapporten findes på www.nyidanmark: Rapport fra arbejdsgruppe om danskuddannelse for voksne udlændinge, juni 2009.

Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til Integrationsministeriet hos chefkonsulent Charlotte Hamburger tlf.: 33 92 28 95 eller specialkonsulent Jette Lou, tlf.: 33 95 14 79, e-mail: jel@inm.dk.

NYE INFORMATIONSMØDER I CENSOR-CIRKLERNE - KVALITETSSIKRING AF PRØVEAFVIKLING OG BEDØMMELSE

Af Gitte Østergaard Nielsen, Danskuddannelsesenheden

Ministeriet afholder årlige censorkonferencer for beskikkede censorer, og gennem de senere år har ministeriet via Danmarks Pædagogiske Universitetsskole udbudt kurser i censor- og eksaminatorrollen. Som et supplement til disse kurser gennemfører ministeriet tretimers informationsmøder umiddelbart forud for prøvernes afholdelse i de såkaldte "censorcirkler", som er de skoler, der indgår i censor-samarbejde om prøverne.

Der er i alt 10 censorcirkler. Formålet med møderne er at bidrage til at sikre og højne kvaliteten i prøveafholdelse og bedømmelse. Til møderne inviteres samtlige lærere, der skal være eksaminatorer, eller som er udpegede eller beskikkede censorer ved pågældende prøvetermin, samt skolernes prøveansvarlige. Der afholdes et møde for PD1/PD2-involverede og et møde for PD3-involverede.

De første to møder er afholdt i maj måned i censorcirklerne omkring Ringsted og Kolding. Det er planen at gennemføre møder i en række andre cirkler umiddelbart før vinterprøven. Det er ministeriets opfattelse, at det er vigtigt, at alle lokalt implicerede på denne måde får lejlighed til at mødes til disse "husk-nu!"-møder forud for prøveafholdelsen, så der er konsensus om prøveafvikling og bedømmelse. Derfor placeres møderne lokalt i de enkelte censorcirkler. Ministeriet forventer, at skolerne vil prioritere deltagelse i disse møder meget højt.

Højrisiko -prøver og kvalitetssikring

Samtlige afsluttende danskprøver er i dag højrisikoprøver: Prøve i Dansk 1 og Prøve i Dansk 2 knyttes til opnåelse af permanent opholdstilladelse og Prøve i Dansk 3 til opnåelse af dansk indfødsret. Studieprøven forudsættes på de fleste videregående uddannelser som dansksproglig adgangsbillet.

NYE INFORMATIONSMØDER I CENSOR-CIRKLERNE - KVALITETSSIKRING AF PRØVEAFVIKLING OG BEDØMMELSE

Fortsat ...

Der kan derfor ikke gøres nok for at sikre prøvernes kvalitet. I Integrationsministeriet er der til stadighed fokus på kvalitetssikring af prøverne. Grundigt gennearbejdede prøveudkast bliver prætestet, så det er muligt at justere dårlige items til – eller måske endog helt at forkaste et prøveudkast, hvis det viser sig ikke at fungere optimalt.

Men prøverne kan være nok så gode, hvis der ikke samtidig sikres kvalitet i prøvernes gennemførelse og kvalitet i bedømmelsen.

En traditionel definition af begrebet validitet er, at en prøve skal måle det, den er udformet til at måle. I dag er der enighed om, at validitetsbegrebet er bredere: Med til validiteten hører bl.a. den kontekst, prøven realiseres i. Når det drejer

sig om de mundtlige prøver, er eksaminator en del af prøvegrundlaget og skal derfor være garanten for, at instruktioner udmøntes i praksis i overensstemmelse med formålet med prøven og de udstukne retningslinjer. Hvis eksaminator gennemfører prøven anderledes end foreskrevet, ændres prøvegrundlaget, og det får indflydelse på prøvedeltagerens præstation, bedømmelsesgrundlaget.

Også reliabilitet skal være i fokus: Der skal finde en korrekt og ensartet bedømmelse sted. Censorerne er centrale aktører ved de mundtlige prøver, da de skal give en karakter på baggrund af en analytisk bedømmelse af det sprog, prøvedeltager producerer ved prøven. Eksaminator, hvis opmærksomhed i høj grad er rettet mod prøvens gennemførelse, foretager en holistisk bedømmelse.

NYT FRA ALTE – NU INDIVIDUELT MEDLEMSKAB

Af Peter Villads Vedel, Danskuddannelsesenheden

Nu kan man tegne et individuelt medlemskab af ALTE – Association of Language Testers In Europe. Medlemskabet giver mulighed for at deltage på ALTEs konferencer og modtage et nyhedsbrev med informationer om sprogpøve, konferencer og efteruddannelseskurser. Medlemskabet giver også adgang til den elektroniske debatside på ALTE website. Yderlige oplysninger og tilmelding: <http://www.alte.org/affiliates/index.php>

ORDBLINDE OG DANSK SOM ANDETSPROG

Ny rapport om identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog

Af Anna Steenberg Gellert, Center for Læseforskning, Københavns Universitet

Der kan være mange årsager til læsevanskeligheder. Nogle mennesker har vanskeligheder med at læse, fordi de har problemer med den tekniske afkodning af ordene. Det er karakteristisk for ordblinde. Andre har svært ved at forstå tekster på et bestemt sprog, fordi de har et begrænset ordforråd på det pågældende sprog. Det er karakteristisk for mange, der læser på et andet sprog end deres modersmål. I den nyudgivne rapport "*Identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog – en faglig og pædagogisk udfordring*" fokuseres der på den gruppe, der har problemer med læsning, fordi de både er ordblinde og har et andet modersmål end majoriteten i det omgivende samfund.

Nedenfor gives der en kort gennemgang af karakteristika ved hhv. ordblindhed og andetsproglæsning. Derefter skitseres nogle af udfordringerne ved at identificere og undervise personer, der ikke blot har læsevanskeligheder, fordi de læser på et andet sprog end deres modersmål, men fordi de *også* er ordblinde. Der redegøres undervejs for et igangværende udviklingsprojekt samt for forslag til kommende projekter. For en grundigere beskrivelse af problemstillingerne og projekterne henvises der til den nævnte rapport.

Ordblindhed

Ordblindhed (eller dysleksi) defineres som *markante vanskeligheder med at lære at bruge skriftens lydprincip* (Elbro, 2007). Lydprincippet er det grundlæggende princip i alfabetiske skrifter og går ud på, at bogstaverne står for det talte sprogs enkelte, betydningsadskillende lyde (fonemer). Blandt de centrale tegn på ordblindhed er, at der forekommer *mange læsefejl i modstrid med skriftens lydprincip*. Det vil sige, at ordblinde ofte læser ord sådan, at de enkelte bogstaver ikke bliver forbundet med den udtale, disse bogstaver normalt har. Fx kan en ordblind læse et ord som "desserten" som "bestemt". Et andet hovedkendetegn ved ordblindhed er, at der er *vanskeligheder med læsning af nye ord*. Dette viser sig, når ordblinde skal læse ord, som de ikke har set før. Et tredje kendetegn er *langvarige vanskeligheder med stavning*. Ordblinde personers basale vanskeligheder med at udnytte skriftens lydprincip kan fx afdækkes ved hjælp af højt læsning af lister med vrøvlord.

Læsning på et andet sprog end modersmålet

Adskillige undersøgelser viser, at børn og voksne fra sproglige minoritetsgrupper gennemsnitligt klarer sig ringere på test af ordforråd og læseforståelse på majoritetssproget

end jævnaldrende, der har dette sprog som modersmål (fx Droop & Verhoeven, 2003; Gellert & Elbro, 2008; Petersen, 2008). Det forekommer oplagt, at personer med et begrænset ordforråd på dansk relativt ofte vil støde på helt eller delvist ukendte ord i danske tekster og derfor har svært ved at forstå det, de læser. Børn, der får læse- og skriveundervisning på et andet sprog end deres modersmål, tilegner sig dog til trods for deres begrænsede ordforråd normalt relativt hurtigt færdigheder i at udnytte skriftens lydprincip på niveau med børn, der har undervisningssproget som modersmål (jf. Lesaux m.fl., 2006).

Identifikation af ordblinde med dansk som andetsprog

Børn fra sproglige minoritetsgrupper har som nævnt ovenfor ofte problemer med ordforråd og læseforståelse, men de har normalt ikke særlige vanskeligheder med at lære at bruge skriftens lydprincip. Imidlertid kan børn fra sproglige minoritetsgrupper naturligvis også være ordblinde, ligesom de kan have andre handicaps. En mindre andel af de tosprogede børn har således i lighed med en mindre andel af eleverne med dansk som modersmål påfaldende store vanskeligheder med skriftens lydprincip. Vedvarende afkodningsvanskeligheder indikerer, at der kan være tale om ordblindhed, og dette gælder ikke blot for børn med dansk som modersmål, men efter relativt kort tids skolegang i Danmark også for børn med et andet modersmål. Derfor kan afdækning af afkodningsfærdigheder blandt skoleelever generelt give et fingerpeg om, hvorvidt nogle af eleverne eventuelt kan være ordblinde. Både udenlandske og danske undersøgelser tyder imidlertid på, at ordblindhed blandt tosprogede børn ofte overses, måske fordi læsevanskelighederne automatisk og til tider fejlagtigt tilskrives det faktum, at barnet er tosproget. Det kan medføre, at ordblinde børn med dansk som andetsprog ikke får en undervisning, der tager højde for deres ordblindevanskeligheder, og derfor kan sådanne børn få ekstra svært ved at følge med i skolen.

En endnu større udfordring er det at identificere ordblinde blandt personer, der først har lært sig dansk som voksne. Dette skyldes blandt andet, at sådanne personer på grund af vanskeligheder med det danske sprogs lydsystem og begrænset erfaring med det danske skriftsprog kan begå fejl i deres læsning og stavning, som ligner typiske ordblindedefejl, men som i nogle tilfælde snarere skyldes generelle dansk-

ORDBLINDE OG DANSK SOM ANDETSPROG

Ny rapport om identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog

Fortsat ...

sproglige vanskeligheder. Det er problematisk at anvende hovedparten af de eksisterende danske testmaterialer til identifikation af ordblinde blandt personer, der har tilegnet sig dansk som unge eller voksne (Gellert, 2009). Derfor er der nu ved Center for Læseforskning (KU) igangsat et projekt med det formål at udvikle og afprøve et nyt materiale, som kan forbedre mulighederne for at identificere andetsprogede voksne med ordblindvanskeligheder. Projektet er finansieret af Undervisningsministeriet, og materialet er pt. under afprøvning. Det anbefales desuden i rapporten, at der uddannes fagpersoner med specialviden om identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog, således at undervisningsstederne kan få flere ressourcepersoner, der er klædt på til disse udfordringer.

Undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog

Der foreligger enkelte beskrivelser af mindre pilot- og udviklingsprojekter, hvor andetsprogede personer har deltaget i ordblindeundervisning (fx Københavns Kommune, 2006; Peer & Reid, 2000). Der er imidlertid ikke i forbindelse med disse projekter gennemført en systematisk undersøgelse af, hvorvidt de andetsprogede ordblinde, der deltog i den særlige projektundervisning, udviklede deres læse- og stavefærdigheder mere end tilsvarende grupper, som fik en anden type undervisning. Derfor kan man ikke vide, hvorvidt projektundervisningen faktisk medførte en forbedring, der var større end den forbedring, deltagerne kunne have opnået gennem andre undervisningstiltag. Der savnes med andre ord dokumentation for, hvilke metoder der er effek-

tive i undervisningen af ordblinde, som undervises på et andet sprog end deres modersmål. Derfor er det uvist, om de undervisningsmetoder, der typisk anvendes i den "almindelige" ordblindeundervisning for personer med dansk som modersmål, med fordel uden videre kan implementeres i undervisningen af ordblinde deltagere med dansk som andetsprog. På denne baggrund fremsættes der i rapporten følgende forslag til kommende projekter:

1. Undersøgelse af effekt af træning af fonologisk opmærksomhed og udnyttelse af skriftens lydprincip blandt personer med dansk som andetsprog

2. Undersøgelse af effekt af brug af kompenserende it-hjælpemidler blandt personer med dansk som andetsprog.

Link til rapporten

Rapporten kan downloades fra Undervisningsministeriets hjemmeside på adressen: <http://www.uvm.dk/Uddannelse/Uddannelse%20og%20undervisning%20for%20voksne/Om%20uddannelse%20og%20undervisning%20for%20voksne/Nyheder/Voksne/Udd/Voksne/2009/Maj/090504%20Nyudgivet%20rapport%20om%20ordblindhed%20blandt%20tosprogede.aspx>

Litteratur

- Droop, M. & Verhoeven, L. (2003). Language proficiency and reading ability in first- and second-language learners. *Reading Research Quarterly*, 38(1), 78-103.
- Elbro, C. (2007). *Læsevanskeligheder*. København: Gyldendal Uddannelse.
- Gellert, A. S. (2009). *Identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog - en faglig og pædagogisk udfordring*. København: Undervisningsministeriet.
- Gellert, A. S. & Elbro, C. (2008). *Rapport om udvikling og afprøvning af Vejledende Læsetest for Voksne*. København: Undervisningsministeriet. <http://www.staff.hum.ku.dk/agellert/Rapport%20om%20Vejledende%20Laesetest%20til%20UVM.pdf>
- Københavns Kommune (2006). *Udviklingsprojekt i Københavns Kommune vedr. voksne udlændinge med svære læsevanskeligheder inden for dansk*. København: Københavns Kommune. <http://www.kig.kk.dk/upload/kigkurren/dokumenter/rapport%20kk%20udviklingsprojekt%202006.pdf>
- Lesaux, N., Koda, K., Siegel, L. & Shanahan, T. (2006). Development of literacy. I: D. August & T. Shanahan (red.). *Developing Literacy in Second-Language Learners. Report of the National Panel on Language-Minority Children and Youth* (s. 75-122). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Peer, L. & Reid, G. (red.). (2000). *Multilingualism, Literacy and Dyslexia*. London: David Fulton Publishers.
- Petersen, D. K. (2008). *Hvad har betydning for eleveres læseforståelse?* København: Landsforeningen af Læsepædagoger. (Læserapport nr. 44).

OPSLAGSTAVLEN

KONFERENCER

Integrationsministeriets lærerkonference 6.-7. Oktober 2009

Integrationsministeriets årlige lærerkonference afholdes den 6. – 7. oktober på Hotel Munkebjerg ved Vejle. Tema: Talesproget og mundtlighed i danskuddannelserne.

Nordisk konference om tosprogede dyslektikere forventes gennemført i foråret 2010 og ikke som tidligere annonceret d. 14. september 2009.

Videncenter for tosprogethed og interkulturalitet, UC2 har i samarbejde med Nationellt Centrum i Stockholm og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring i Oslo planlagt en nordisk konference om tosprogede kursister med særlige undervisningsbehov med særligt fokus på dysleksi, hvor den seneste forskning og udvikling på området i de 3 lande vil blive præsenteret. Konferencen har desværre måttet udskydes, men forventes gennemført i København i foråret 2010. Endelig dato foreligger endnu ikke, men vil blive annonceret på www.uc2.dk

NYE MATERIALER OG RAPPORTER

Det kommer!

*Dansk som andetsprog på mellemtrin
af Bodil Jeppesen og Grethe Maribo.
Grundbog inklusiv cd og dvd.*

Bogen er beregnet til undervisning på Danskuddannelse 3, modul 3. Grundbogen rummer 11 kapitler med temaer fra dagligdagen. Hvert kapitel indeholder episoder, dialoger, tekster og grammatik med tilhørende kommunikative opgaver og øvelser, plus opgaver til alle lyd- og videoklip. Bogen indeholder også opgaver, hvor kursisterne skal tale med danskere om bogens temaer og bagefter skrive eller fortælle om samtalerne. Cd'en har episoder, udtaleøvelser, dialoger og monologer. DVD'en består dels af interviews, del af autentiske samtaler under medvirken af 22 unge, yngre og ældre danskere. ISBN: 978-87-636-0235-8. 128 sider. Pris: 280 kr. inkl. moms.

OPSLAGSTAVLEN

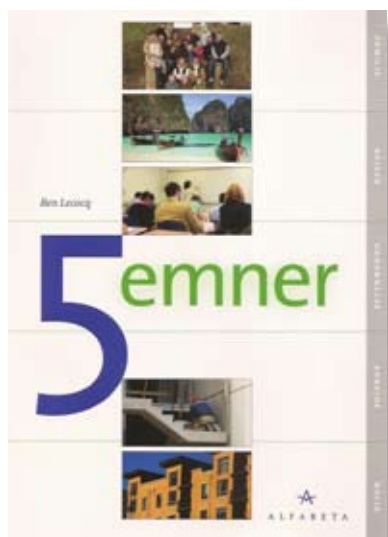
"Det kommer! Dansk som andetsprog på mellemtrin" Lærervejledning.

Vejledningen præsenterer materialets forskellige bestanddele. Vejledningen består af en generel del med forslag til arbejdsformer knyttet til de gennemgående aktiviteter i grundbog og øvebog samt en specifik del med henvisninger til aktiviteterne i grundbogens 11 kapitler. Der er endvidere ekstra opgaver, godt 40 kopiark og udskrifter af cd'en. ISBN: 978-87-636-0237-2. 118 sider. Pris: 395 kr.

5 emner

af Ben Lecocq.

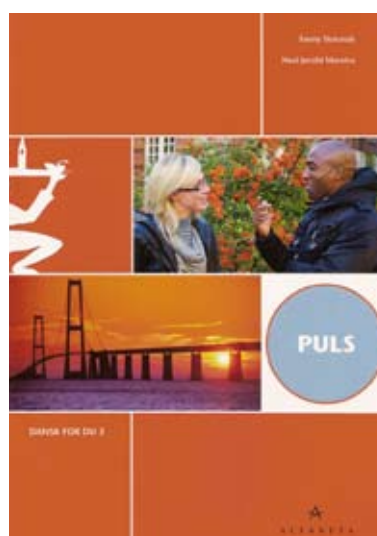
Materiale, der er bygget op omkring 5 emner: Familie, Rejser, Uddannelse, Arbejde og Bolig. På hjemmesiden www.5emner.dk kan kursisterne gratis få læst læseteksterne og diktaterne op og man kan downloade ekstra grammatikøvelser. Gennem en række opgaver bliver kursisten fortrolig med emnernes tilhørende ordforråd og baggrundsstof. Materialet henvender sig til Danskuddannelse 2 modul 2, 3 og 4 og til Danskuddannelse 3 fra slut modul 1 og modul 2. ISBN 978-87-636-0243-3. 83 sider.

Puls

af Fanny Slotorub og Neel Jersild Moreira.

Grundbogsmateriale til kursister på Danskuddannelse 3, modul 2 (evt. 3.3 start). Materialet er inddelt i syv kapitler med emnerne: Uddannelse og arbejde, Indvandring og ophold i Danmark, Danmarksbilleder, H.C. Andersen, Danmark geografisk og i tal, Vejr og årstider, Højtider og traditioner. Materialet lægger vægt på arbejdet med dansk udtale - derfor udkommer bogen med kursist-cd'en ilagt. Materialet indeholder emner, der anbefales i undervisningsvejledningen, så kursisterne opnår viden om det danske samfund. Desuden kan materialet anvendes til kursisters forberedelse til modultest med bl.a. modultestemner og skriveopgaver. ISBN: 978-87-636-0240-2. 112 sider. 200 kr. ekskl. moms. Lærer-cd. ISBN: 978-87-636-0260-1. 200 kr. ekskl. moms. Virtuel lærervejledning kan hentes gratis på www.alfabetaforlag.dk

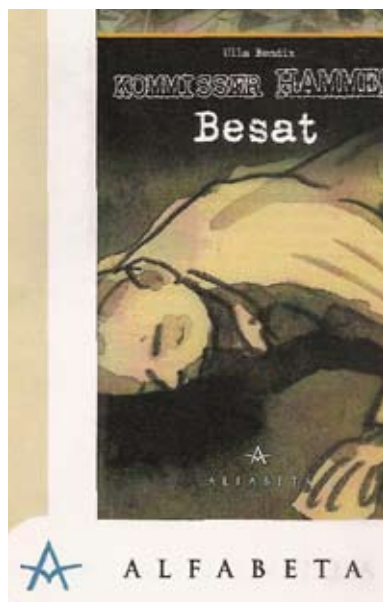
OPSLAGSTAVLEN

Kommissær Hammer – Besat

af Ulla Bendix.

Roman – nummer seks i en spændende letlæsningsserie om Kommissær Hammer. Serien har meget lav lix (fra 13 til 25) og udfylder derfor et hul i udvalget af egnede tekster for unge og voksne med ringe færdigheder i læsning. Målgruppen er unge og voksne, som skal i gang med læsetræning og som skal starte fra bunden. Der er udarbejdet tjekspørgsmål, som frit kan hentes på www.alfabetaforlag.dk

ISBN: 978-87-636-0242-6. 128 sider. Pris: 123 kr. ekskl. moms.

Få hånd på praksis – guide til indslusning i virksomheder

Af Annie Nielsen, Bifrost.

Bogen giver konkrete redskaber til hvordan virksomheder kan afklare og integrere udsatte grupper. Bogen er det håndgribelige produkt af et treårigt udviklingsprojekt på Grundfos. Grundfos A/S er kendt for sit mangeårige arbejde med afklaring og beskæftigelse i sine fleksværksteder.

Opbygningen i håndbogen er deltagerens perspektiv. Fra visitation, over indslusning og afklaring, opfølgning og vejledning til integration på arbejdspladsen. I håndbogen er eksempelvis konkrete beskrivelser af, hvordan flygtninge og indvandrere kan deltage i supplerende undervisning sideløbende med praktisk oplæring. Under hvert afsnit beskrives opgaven, som skal løses, dernæst følger eksempler på, hvordan det kan gøres. Hvert afsnit afsluttes med en opsummering af muligheder, barrierer og ideer til virksomhed og myndigheder. "Få hånd i praksis – guide til indslusning i virksomheder" er tilgængelig i elektronisk form på www.grundfos.com eller www.bifrost-konsulent.dk. Bogen kan også rekvireres hos Mogens Lindhard, Grundfos. E-mail: mlindhard@grundfos.com

OPSLAGSTAVLEN

Nyt materiale til undervisere:

www.danmarkshistorien.dk

www.danmarkshistorien.dk er en hjemmeside, der er udarbejdet af historikere og arkæologer fra Aarhus Universitet. Siden blev lanceret den 14. maj 2009 og udbygges løbende med flere tekster og nye features. Formålet med hjemmesiden er at give offentligheden og undervisningssektoren mulighed for at få kvalificeret og tilgængelig viden om Danmarks historie fra oldtiden til i dag.

Indholdet udvides løbende og består p.t. af:

- en fremstilling af Danmarks historie fra oldtiden til i dag, opdelt i kapitler
- et leksikon med emner, personer og begivenheder med ca. 300 opslag
- en kildesamling med ca. 400 kilder (tekst, lyd og billede)
- en interaktiv tidslinje, der giver tilgang til hjemmesidens materiale en undervisningsdel, der præsenterer temapakker, kronologiske oversigter, myter m.m.

